

1. Kompetenceudvikling i folkeskolens fag (Undervisningskompetencer/linjefag)

Læreren er den faktor i skolesystemet, der har størst indflydelse på elevens læring, herunder de faglige resultater. Det gælder især lærerens kompetence til at etablere en social relation til hver enkelt elev, ledelse af undervisningen samt fagdidaktiske kompetencer.

Med aftalen om en folkeskolereform indføres et mål om fuld kompetencedækning i folkeskolens fag i 2020.

Formålet er, at eleverne møder en undervisning af endnu højere faglig og pædagogisk kvalitet. For at sikre, at der er tilstrækkeligt med lærere med en faglig fordybelse i faget, er det nødvendigt, at skolerne begynder at opkvalificere til undervisningskompetence eller tilsvarende faglig kompetence i folkeskolens fag. En ændret fagfordeling og rekruttering af lærere med undervisningskompetence i de relevante fag kan ikke alene sikre, at målet om fuld kompetencedækning realiseres frem mod 2020.

Kortlægning/temperaturmåling

I januar 2013 deltog alle skoler i Varde Kommune i en kortlægning/temperaturmåling af behovet i forhold til at opnå fuld kompetencedækning i undervisningsfagene (linjefag) – se dokument 13968-14.

Konklusionen på kortlægningen er, at der er et skønnet behov for 114 hele undervisningsfagsuddannelser og et skønnet behov for i alt 268 realkompetence-screeninger. Hvis man ser disse to behov samlet, fremkommer dette uddannelsesbehov (prioriteret):

1. Matematik (1.-6. klasse og 4. – 10. klasse)
2. Dansk (1.-6. klasse og 4. – 10. klasse)
3. Kristendomskundskab/religion
4. Natur/teknik
5. Historie
6. Tysk
7. Sløjd og håndarbejde/Håndværk og design
8. Engelsk
9. Musik
10. Samfundsfag
11. Geografi
12. Idræt
13. Biologi
14. Billedkunst
15. Fysik/kemi
16. Hjemkundskab/madkundskab
17. Fransk

Da kompetenceudvikling i folkeskolens fag er et omfattende og "dynamisk" projekt, som løber frem til 2020, og da alle lærerne ikke kan være under uddannelse samtidigt, bør der prioriteres bestemte fag hvert år. Desuden kan den lange tidshorisont betyde, at behovene på de forskellige skoler og i

kommunen ændrer sig undervejs – fx når lærere pensioneres og nye lærere ansættes. Der bør derfor både behovs-kortlægges og realkompetence-screenes hvert år, så planlægningen af kompetenceudviklingen hele tiden kan finde sted på et informeret grundlag. Kommende kortlægninger bør afdække:

- De undervisningskompetencer (linjefag) fordelt på fag, som skolen råder over
- De undervisningskompetencer (linjefag) fordelt på fag, som skolen mangler (behov)
- Behovet for screeninger af lærere i relation til undervisningskompetence
- Antal vejledere og resursepersoner, som skolen råder over, fordelt på faglige områder
- Behovet for uddannelse af vejledere og resursepersoner på forskellige faglige områder
- Skolens behov for kompetenceudvikling med fokus på elevernes læring og trivsel

Formålet med denne grundige kortlægning er at skabe et overblik over skolernes/kommunens samlede professionelle kompetencer og hermed også en mulighed for at planlægge en mere fleksibel udnyttelse af disse fx på tværs af årgange, afdelinger, matrikler og skoler.

Arbejdsgruppens anbefaling:

Arbejdsgruppen anbefaler, at fagene dansk, matematik, tysk og idræt udbydes det første år, 2014/15. Begrundelsen er, at dansk og matematik prioriteres højt i skolereformen i form af flere timer fra 4. – 9. klasse, at tysk (2. fremmedsprog) bliver et undervisningsfag allerede fra 5. klasse (før var det i 7. klasse) samt at idræt styrkes og indgår i rækken af prøvefag i 9. klasse. De øvrige undervisningsfag vil blive udbudt de følgende år.

Den langsigtede plan bør som før nævnt løbende revideres på baggrund af skolernes og kommunens samlede behov, men kunne på baggrund af de eksisterende data se sådan ud:

Udkast til plan for undervisningskompetence 2014 - 2020

	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår
	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Fag:						
1. Matematik (1.-6- kl.og 4. – 10. kl.)						
2. Dansk (1.-6- kl. og 4. – 10. kl.)						
3. Kristendomskundskab/religion						
4. Natur/teknik						
5. Historie						
6. Tysk						
7. Sløjd-håndarb./Håndværk-design						
8. Engelsk						
9. Musik						
10. Samfundsfag						
11. Geografi						
12. Idræt						
13. Biologi						
14. Billedkunst						
15. Fysik/kemi						
16. Hjemkundskab/madkundskab						
17. Fransk						

Kortlægningen afdækkede også behovet for uddannelse af vejledere og resursepersoner. Konklusionen på analysen viste følgende uddannelsesbehov (prioriteret):

1. Matematikvejleder
2. Naturfagsvejleder
3. It-vejleder
4. AKT-vejleder, specialpædagogik, inklusion
5. Skolebibliotekar
6. Læsevejleder
7. Dansk som 2.sprog
8. Testlærere
9. Engelskvejleder
10. Udeskole, vejleder/resurseperson

Arbejdsgruppens anbefaling:

Arbejdsgruppen anbefaler, at matematikvejleder-, naturfagsvejleder- og It-vejlederuddannelsen prioriteres først, da det er her, behovet opleves som størst. Den eksisterende it-plan "Digitale kompetencer til undervisere" for skoleårene 2013/14 og 2014/15 følges.

University College uddanner både vejledere og resursepersoner. Den enkelte skole bør overveje, om der er behov for en fuld vejlederuddannelse, som typisk består af tre Pd-moduler, eller om det vil være tilstrækkeligt at uddanne en resurseperson i 1 - 2 moduler. Skolerne og forvaltningen bør ligeledes være opmærksomme på muligheden for at "dele" vejledere og resursepersoner mellem matrikler og skoler.

Den langsigtede plan for uddannelse af vejledere og resursepersoner bør løbende revideres på baggrund af skolernes behov, men kunne på baggrund af de eksisterende data se sådan ud:

Langsigtet plan for uddannelse af vejledere og resursepersoner						
	Skoleår 2014/15	Skoleår 2015/16	Skoleår 2016/17	Skoleår 2017/18	Skoleår 2018/19	Skoleår 2019/20
1. Matematikvejleder						
2. Naturfagsvejleder						
3. It-vejleder						
4. AKT-vejl., specialpæd., inklusion						
5. Skolebibl., læringsagenter						
6. Læsevejleder						
7. Dansk som 2.-sprog						
8. Testlærere						
9. Engelskvejleder						
10. Udeskole, vejleder/resurseperson						
11. Andre vejledere						

Kortlægningen afdækkede også skolepædagogernes uddannelsesbehov i forhold til linjefag/undervisningsfag. Konklusionen viste følgende behov (prioriteret):

1. Idræt – 10 pædagoger
2. Billedkunst – 8 pædagoger
3. Musik - 5 pædagoger
4. Natur/teknik - 2 pædagoger

Der bør dog tages stilling til, om Varde Kommune ønsker at uddanne pædagoger i linjefag/undervisningsfag frem for lærere.

Pædagogers behov for Pd-moduler ser sådan ud (prioriteret):

1. Inklusion – 3 pædagoger
2. Klasseledelse – 3 pædagoger
3. IKT og læring – 2 pædagoger
4. Ungdomspædagogik - 1 pædagog
5. Måltaksonomier - 1 pædagog

Også her bør den enkelte skole overveje, hvornår der er behov for fulde Pd-forløb, og hvornår enkelte moduler er tilstrækkelige.

Der udtrykkes et behov for løbende opfølgings- og værktøjskurser for lærere indenfor skolens fag, ligesom der udtrykkes behov for at uddanne pædagoger indenfor almen didaktik. Sidstnævnte uddannelsen kan med fordel ske "på skolebasis" sammen med lærere i teamet, så teamsamarbejdet styrkes på tværs af professioner.

Kortlægningen omfattede ikke afdækning af uddannelsesbehov hos øvrige pædagogiske medarbejdere. Det forventes, at disse relativt få medarbejdere efter behov får mulighed for at deltage i kommunens/skolens kurser og temadage, som ligger udenfor det formelle uddannelsessystem. Her tænkes fx på kurser i inklusion, klasseledelse, idræt, den understøttende undervisning, værktøjskurser osv.

2. Pædagogisk kompetenceudvikling med elevers læring og trivsel i fokus

Målet med folkeskolereformen er, at alle elever skal blive så dygtige, som de kan, og at de trives i skolen. Det betyder, at alle elever skal møde en motiverende og varieret skoledag. Med reformen indføres således en række nye elementer i folkeskolen, herunder at:

- Undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner suppleres af understøttende undervisning i den øvrige del af skoledagen
- Undervisningstiden skal tilrettelægges, så eleverne får motion og bevægelse i gennemsnitligt 45 minutter om dagen
- Der etableres tilbud om lektiehjælp og faglig fordybelse inden for undervisningstiden
- Skolerne indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv, kunst og kulturskoler, med lokale fritidshjem og ungdomsklubber og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler.

Samtidig står skolerne stadig over for væsentlige udfordringer i forhold til at lykkes med opgaven med at inkludere alle elever både fagligt og socialt.

Hvis de nye elementer skal have den ønskede virkning på elevernes læring og trivsel, og inklusionen skal lykkes, skal der sikres kvalitet og sammenhæng i skoledagen. Det vil en udvikling af skolens pædagogik og metoder i et styrket samarbejde mellem lærere, pædagoger og det øvrige pædagogiske personale, som faciliteres af skoleledelserne, herunder SFO-ledere, bidrage til.

Der er derfor behov for at have fokus på pædagogisk kompetenceudvikling af skolens pædagogiske personale med elevernes læring og trivsel i fokus.

Der findes ikke en fast opskrift på denne form for kompetenceudvikling, for indholdet og omfanget bør skræddersyes til den enkelte skoles pædagogiske praksis. Et mindre kursusforløb kan skabe inspiration for det videre arbejde – fx uddannelsesdagene for alle medarbejdere i august 2014 - men hvis en ny praksis skal forankres i skolens pædagogiske praksis, skal der arbejdes kontinuerligt med implementeringen over tid, og der må løbende følges op. Der kan veksles mellem fælles kurser for hele skoler, forskellige øvelser og aktionslæring, hvor der arbejdes med egen praksis herunder også brug af observation og sparring. Derudover kan forløbet følges op med ledelsessparring.

Uddannelsesforløbene skal altså finde sted i den lokale kontekst på den enkelte skole eller makkerskoler og bør være niveaudelte og differentierede forløb.

En kommune kan vælge at arbejde med udvalgte temaer i år 1, andre temaer i år 2 osv. På denne måde nedbringes kompleksiteten for skolens aktører. Temadagene med Lene Heckmann i august 2014 og med efterfølgende lokale skoleprocesser kunne være en model, der gentages hvert eller hvert andet år.

Et tænkt forløb for en skole/to makkerskoler over 3 - 6 måneder kunne se sådan ud:

- 1) Alle lærere og pædagoger deltager i en fælles temadage med andre skoler i august måned, hvor relevante pædagogiske temaer.
- 2) På baggrund af kortlægning over skolens og medarbejderes behov for kompetencer gennemføres individuelle aktionslæringsforløb i forhold til lærerteam/klasse/team/årgangsteam/afdelingsteam. Forløbene tager udgangspunkt i den daglige praksis. Der kan fx være tale om observation/videoptagelser, fælles refleksion og sparring i samarbejde med en ekstern konsulent. Et forløb for ét team kan fx vare i 10 - 15 timer.
- 3) Alternativt til ovenstående kan hver skole udvælge en eller flere resursepersoner, som gennemgår et grundigere kursusforløb på fx 15 -25 timer og som efterfølgende implementerer den nye praksis på egen skole
- 4) Ledelsessparring: Ledelsen må løbende kunne følge op på medarbejdernes kompetenceforløb, så der rettes fokus på og sikres at forløbet forankres i den daglige pædagogiske praksis. Lederne skal opnå kompetencer i forhold til vedvarende at understøtter medarbejdernes arbejde før, under og efter kursusforløbet. Desuden kan der fokuseres på lederens arbejde i forhold til implementering af skolereformen og en evt. ændret skolestruktur. Ledersparringen kan foregå i lokale netværksgrupper, i regi af makkerskoler eller på den enkelte skole.

Et konkret procesforløb kunne sammensættes ud fra følgende modultyper:

Mål og evaluering		
Mål:		
<ul style="list-style-type: none"> - At tilegne sig en evidensbaseret viden om hvorfor det er vigtigt at arbejde med mål og evaluering - At få konkrete værktøjer til at omsætte fælles mål til differentierede læringsmål for den enkelte elev - At få konkrete værktøjer til at arbejde med tydelig progression og den formative evaluering - At øge bevidstheden om egen praksis og udviklingen af denne - At udvikle en fælles pædagogisk praksis - At øge samarbejdet i teamet omkring arbejdet med mål og evaluering 		
Omfang:		
Forløbet strækker sig over 3 - 6 måneder Antallet og omfanget af vejledninger kan justeres. Det anbefales at vejledninger laves så tæt på praksis som muligt og gerne i teams. Men de kan evt. også laves på afdelingsniveau afhængig af skolens størrelse.		
Tid	Indhold	Form
2 timer	Møde med ledelsen Mål og rammer for forløbet aftales og det kobles til skolens eksisterende praksis.	Møde/vejledning 2.000 kr. pr. time

3 timer	Tydelige mål og evaluering Opsamling på Inspirationsdagen i august Hvordan kan man udarbejde tydelige mål både fælles og individuelle? Hvordan kan man arbejde med den formative evaluering?	Fælles kursus For 3 timers kursus: 10.000 kr.
1,5 time pr. team	Vejledning og sparring i teams Årgangsteamet mødes og der laves en opsamling på arbejdet med mål og evaluering Teamet udarbejder en handleplan for det videre arbejde, hvor de skal udvælge et konkret fokusområde samt tiltag.	Vejledning i teams 2.000 kr. pr. time. pr. team
3 timer	Den gode undervisning Hvordan ser den gode undervisning ud? Hvad kendetegner princippet om UV diff? Konkrete UV forløb	Fælles kursus For 3 timers kursus: 10.000 kr.
1,5 time pr. team	Vejledning mht. et konkret UV-forløb Alle skal planlægge et konkret UV forløb ud fra SMTTE-modellen Der samles op på teamets tidligere arbejde med handleplanen og der gives sparring i forhold til udarbejdelse af et konkret UV forløb.	Vejledning i teams 2.000 kr. pr. time. pr. team
3 timer	Opsamling og afslutning Uv- forløbene fremlægges Der laves en opsamling og afslutning på arbejdet med tydelige mål og den formative evaluering	Fælles kursus For 3 timers kursus: 10.000 kr.
2 timer	Møde med ledelsen Der samles op på forløbet og der laves en perspektivering	Møde/vejledning 2.000 kr. pr. time

Kurset/uddannelsesdagene kan fx inddrage nedenstående temaer:

- Progression i elevers læring, Læringsledelse
- Dokumentation af elevers læreprocesser
- Understøttende undervisning
- Kvalificering af samarbejdet mellem lærere og pædagoger, det professionelle teamsamarbejde
- Klasseledelse
- Hvad kendetegner "Den gode time"?
- Feedbackprocesser- og værktøjer
- Kollegial observation, vejledning og supervision – herunder brug af video
- Målstyret undervisning, herunder arbejdet med fælles mål, måltaksonomier mm.
- Evaluering og vurdering for læring
- Relationskompetence, herunder brugen af ros og anerkendelse
- Hvordan arbejder man i tolærerordninger?
- Inklusion
- Cooperative Learning - CL
- Positiv psykologi
- Bevægelse i skolen
- ICDP, Den professionelle relationskompetence samt vejledning
- Differentieret undervisning
- Formativ evaluering og feedbackprocesser

- Evaluering af læring og trivsel, vurdering for læring
- Kollegial observation, refleksion og vejledning
- Elever med særlige behov
- Dansk som andetsprog i alle fag
- Opfølgende kurser i skolens fag, herunder metoder og værktøjer
- Variation og struktur i undervisningen
- Elevinddragelse
- Forældreinddragelse
- Lektiehjælp - Hvad ved vi, der virker?
- Inkluderende og anerkendende kommunikation
- Engelsk i indskolingen
- Aktionslæring, forsker i egen praksis
- It i alle fag

Med hensyn til de pædagogiske medarbejders it-kompetencer henvises til Varde Kommunes plan over kompetenceudviklingsforløb for skoleårene 1013/14 og 2014/15 med titlen "Digitale kompetencer til undervisere" - dokument 151762-13.

I Varde Kommune har der været stor interesse for at bruge konsulent Lene Heckmann og andre selvstændige konsulenter som undervisere i disse temaer. Det bør dog nævnes, at University College også udbyder kurser i de samme faglige områder.

Arbejdsgruppens anbefaling:

Arbejdsgruppen anbefaler, at der løbende planlægges kurser og processer i aktuelle temaer efter samme model som for skoleåret 2014/15, hvor elevfrie dage i august bruges til fælles temadage for alle medarbejdere. Herefter planlægger den enkelte skole – gerne i samarbejde med andre skoler – en lokal proces. Der bør løbende ske en kortlægning af skolernes behov for kurser og uddannelser, men for de første skoleår kunne den langsigtede plan se sådan ud:

Langsigtet plan for kurser i de pædagogiske kompetencer						
	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår	Skoleår
	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
1. Det professionelle teamsamarbejde og aktionslæring						
2. Måltaksonomier, progression i læring, læringsledelse						
3. Vejledning/resursepers. i aktionslæring, kollegial obs.						
4. Løbende inspirationskurser i skolens fag						
5. It i alle fag						
6. Klasseledelse						
7. Inklusion og elever med særlige behov						
8. Bevægelse i skolen						
9. Positiv psykologi						
10. Evaluering, vurdering og test						

De efterfølgende skoleår kan man sætte fokus på disse temaer – afstemt efter skolernes behov:

- Trivsel
- Kommunikation og relationskompetence
- At bryde den negative sociale arv
- Alment pædagogisk/didaktisk grundkursus (pædagoger og lærere)